

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА БАНДИТИЗМУ

*Козак М.В.
Студентка 5-го курсу юридичного факультету
ДВНЗ «УжНУ»*

У даній статті проаналізовано кримінологічний стан злочинності в Україні пов'язаної з бандитизмом, визначено соціальне підґрунтя бандитизму, досліджено причини і умови, які сприяють його поширенню, визначено рівні консолідації учасників банд, та надано свої пропозиції щодо ефективності здійснення заходів запобігання цього злочину.

Ключові слова : бандитизм, озброєність, напади, небезпека, кримінологічна характеристика бандитизму, бандитські формування, організатори банд.

This article analyzes the criminological state of crime in Ukraine related to banditry, a social basis banditry investigated the causes and conditions that contribute to its spread, the levels of consolidation gangs members, and provided suggestions on the effectiveness of the implementation of measures to prevent the crime.

Keywords: banditry, equipment of, seizures, danger, criminological characteristics of banditry bandit formations, organizers gangs.

Постановка проблеми. Бандитизм є одним з найбільш поширених проявів організованої злочинності не тільки в Україні але і у світі. Саме тому однією з умов становлення України, як демократичної, правової, європейської держави є необхідність розробки та удосконалення організаційно - правових основ боротьби зі злочинністю, насамперед організованою. Захист прав, свобод особи, життєвих інтересів підприємств, установ, організацій різних форм власності набуває вагомого значення.

Організована злочинність є на сьогодні однією з найбільших загроз для життя та здоров'я, системи внутрішньої безпеки, майна громадян будь - якої держави. Ця проблема повинна посісти одне з найперших місць щодо нагальності свого вирішення, як у науковій сфері, так і у практичній тому, що географічне розповсюдження і розвиток злочинності з кожним роком тільки зростає. Особливо актуальним вказане питання є для України, як для держави, що відносно недавно здобула свою незалежність, і в якій системи протидії організованій злочинності мають недоліки, певні недоопрацювання, які потрібно виправити для покращення їх функціонування, а також ця проблема є актуальною для нашої країни у зв'язку з останніми подіями, які у нас відбуваються, з тим, що спостерігаємо кожного дня.

Метою даної статті є визначити поняття бандитизм, визначити рівень, динаміку, та географію бандитизму в Україні, дати кримінологічну характеристику учасників банд та причини їх злочинної поведінки, проаналізувати також кримінологічний стан злочинності в Україні, пов'язаної з бандитизмом.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми бандитизму розглядаються в багатьох працях науковців зокрема : І. В. Іваненка, І. І. Радіонова, В. В. Бедриківського, Д. А. Григоренка, Р. Л. Чорного, О. І. Плужніка, М. В. Корнієнка, Б.В. Романюка, І. М. Мельника, Т. В. Гончаренка, С. А. Єфремова, А. А. Вонзюка, Б. М. Качмара, О. О. Юхна, Ю. В. Александрова, Г. В. Андрусіва , П. П. Андрушка, В. Ф. Антипенка, М. І. Бажанова, Ю. В. Бауліна, В. В. Голіни, В. К. Грищука, С. О. Єфремова, А. Ф. Зелінського, Я. Ю. Кондратьєва, В. І. Курляндського, В. І. Лебеденка, П. С. Матишевського, В. О. Навроцького, Д. Й. Никифорчука, Ю. В. Солопанова, В. В. Сташиса, В. О. Тулякова, В. І. Шакуна, С. С. Яценка та ін.

Виклад основного матеріалу. Створення правової держави, демократизації суспільства, економічні та політичні перетворення можливі

тільки у тому випадку, коли будуть здійснюватися рішучі дії у боротьбі зі злочинністю.

Протидія організованій злочинності, зокрема бандитизму залишається актуальною і сьогодні. Це питання є ще більш актуальним тому, що вбачається тенденція кількості осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності за бандитизм на території України і має постійний нахил у бік зростання. Високими залишаються такі показники, як середньостатистична кількість учасників однієї банди, урізноманітнюються об'єкти бандитських нападів, географічно – територіальна поширеність однієї банди, спостерігається тенденція щодо концентрування бандитських угруповань навколо промислово розвинутих центрів України [5, с. 20].

Кримінальний кодекс України визначає бандитизм, як організацію озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі. Відповідно до статті 257 Кримінальний кодекс України передбачає покарання за цей злочин, а саме у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна [1].

Бандитизм є одним з найнебезпечніших злочинів проти громадської безпеки; на основі досліджень Бедриківського В. В. варто зазначити, що дослідження географії бандитизму засвідчило нерівномірність територіального поширення злочинів цієї категорії в Україні. На найбільш криміногенні регіони (Дніпропетровська, Одеська, Донецька, Харківська області та Автономна Республіка Крим) припадає майже 50 % усіх зареєстрованих фактів бандитизму в країні. Майже у 60 % порушених за фактом бандитизму кримінальних справ кваліфікація змінена на розбійний напад. Засуджується лише четверта частина осіб, які вчинили злочини цієї категорії. Близько 25 % від загальної кількості засуджених за бандитизм раніше були засудженими за вчинення інших злочинів (як правило, корисливої та насильницької спрямованості). Найбільш поширеним покаранням за вчинення бандитизму є позбавлення волі (зазвичай, від п'яти до десяти років (65,0 %)). Як додатковий вид покарання до 23,4 % засуджених осіб було застосовано конфіскацію всього майна або його частини [2, с. 11-12].

Структура бандитизму свідчить про те, що понад 60 % виявлених банд встигли вчинити (різні за ступенем суспільної резонансності) від одного до п'яти нападів на підприємства, установи, фірми, окремих осіб тощо. Ці напади нерідко супроводжуються вбивствами, завданням тілесних ушкоджень, згвалтуваннями, розбоями та іншими злочинними діяннями. Банди найчастіше складаються з 3 - 5 осіб (майже 60 % усіх банд), але виявлялися банди з кількісним складом до 10 і більше злочинців (до 30 %). Дослідженнями встановлено, що більше 50 % виявлених банд діяли до 1 року, до 3 років - 11 %, понад 3 роки - майже 1 % банд. Решта - виявлені по «гарячих слідах» [3].

В арсеналі банди сьогодні мають різні види вогнепальної і холодної зброї, мисливської та спортивної, саморобну чи перероблену зброю (зокрема обрізи). Наявність пневматичних чи газових рушниць, пістолетів, револьверів, металевих, електрошокових чи інших аналогічних пристроїв має враховуватися

як озброєність банди за умови, що вони належать до типів, використання яких громадянами потребує спеціального дозволу. Використання бандитами зброї, на яку в установленому порядку видано дозвіл, не виключає озброєності банди [4]. У переважній більшості основним мотивом цього злочину є: заволодіння грошима, валютою, майном, ювелірними виробами, технічною апаратурою, комп'ютерами, побутовою технікою, автомобілями тощо [3].

На основі одержаних даних під час кримінологічного дослідження складено узагальнений «портрет» особи, яка вчинила бандитизм. Як правило, це особа чоловічої статі (99,5%), громадянин України (97,0%), мешканець міста (83,0%), з невисоким рівнем освіти (частка осіб, які мають неповну середню, середню, середню спеціальну, середню технічну освіту, становить 92,9%), віком від 25 до 40 років (70,6%). Характерним є те, що більшість банд складається із представників однієї вікової групи з невеликою різницею у віці (як правило, до трьох років). Переважна більшість злочинців - бандитів є неодруженими (48,0%) або розлученими (8,0%). 75,0% опитаних бандитів працездатного віку ніде не працювали і не навчались. Характерною особливістю бандитизму є незначна частка злочинців, які вчинили бандитський напад у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння (менше 15%), що пояснюється ретельним плануванням, підбором об'єктів нападу та свідчить про цілеспрямовану й вольову злочинну поведінку бандитів. Організатори банд ретельно підбирають її членів, цілеспрямовано залучаючи тих із них, які мають навички спортивної боротьби, управління транспортом, поводженням з вогнепальною та холодною зброєю, вибухівкою, обізнані з роботою інкасаторів, охорони, з методами оперативно - розшукової діяльності, конспірацією. Сорок відсотків банд склалися з осіб, що раніше засуджувалися, у тому числі за корисливі, корисливо - насильницькі і насильницькі злочини, тобто для них участь у банді - продовження злочинної діяльності [3].

Такі особи отримують психологічне задоволення від самого процесу злочинної діяльності, що має для них самостійне значення. Часто злочинцями - бандитами рухає крім корисливих мотивів бажання покарати, принизити, фізично знищити жертву, найчастіше представників більш високого соціального рівня, відповідно, людей більш забезпечених, щасливих [2, с. 12 – 13].

За рівнем консолідації учасників банд розрізняються:

- банди з високим рівнем консолідації, для яких характерним є стабільність, жорсткість дисципліни, диференціація ролей, конспірація, авторитарність керівництва та інше (наприклад, банди, які створені за етнічним принципом);

- банди із середнім рівнем консолідації, в яких немає чітко визначених керівників, командирів, але є найбільш авторитетні й активні члени банди, що складаються із родичів, близьких знайомих, друзів; для їх існування характерними є емоційні зв'язки, почуття симпатії та довіри; коштовності, які здобуваються при вчиненні злочинів, як правило, поділяються порівну

- банди з низьким рівнем консолідації їх учасників, які не мають ієрархічної структури, усі виступають у ролі виконавців, немає чіткої спеціалізації, вони часто організуються ситуативно і невдовзі перетворюються в інший тип банд або розпадаються, або виявляються правоохоронними органами.

Типологія банд допомагає суб'єктам боротьби з бандитизмом правильно оцінити ступінь їх кримінальності і небезпеки в регіоні, наявність необхідних сил для їх ліквідації, достатній рівень оперативно - розшукової забезпеченості, розкриття і припинення бандитизму.

Що ж стосується організатора банди (він же і керівник) - це особа 28-40 років, яка не працює або, що займається комерційною діяльністю для прикриття бандитизму. Найчастіше організатори, керівники банд - визнані у злочинному світі «авторитети», лідери. Керівниками банд можуть бути колишні співробітники правоохоронних органів, навіть спеціалізованих підрозділів, спортсмени, військовослужбовці, рецидивісти та ін. Керівник банди виконує організаційно - управлінську, ідеологічну, інформаційну, стратегічну, координаційну і дисциплінарну функції. Тривалість існування і часом невловимість банди свідчать про добре налагоджену безпеку, розвідку і здібності її керівництва [3].

Висновки. Бандитизм є одним з найнебезпечніших злочинів, а кількість банд, як бачимо з кожним роком зростає, особливо зараз на сході нашої країни, у нелегкий для всіх громадян час.

За допомогою досліджень науковців можна сказати, що банди формуються з декількох осіб, віком від 25 до 40 років, які вже були засуджені, не мають повної вищої освіти, неодружені, не є матеріально забезпеченими і шукають «легкої» наживи. Тому з бандитизмом необхідно боротися, перш за все, як з соціально – правовим явищем, адже він груповий злочин, держава повинна створювати необхідні умови для життя, щоб громадяни не схилились до вчинення злочинів, щоб збагатитися; це можуть бути заходи загального оздоровлення, соціально - економічного, політичного і духовного клімату в державі, адже для того, щоб у державі панували верховенство права, взаєморозуміння, чесність та справедливість, потрібно звернути увагу на виховання молоді, на сім'ї в яких вони зростають. З бандитизмом необхідно боротися, адже крім небезпеки яку несуть учасники банд державі та громадянам, їхня діяльність впливає на економіку, що негативно відбивається на дохідній частині бюджету в результаті чого не здійснюються своєчасно соціальні виплати, а у гірших випадках виплати не здійснюються взагалі. Держава також повинна здійснювати рішучі дії направлені на виявлення і притягнення до кримінальної відповідальності організаторів і активних членів банд, постійно вдосконалювати законодавство, кримінологічну обізнаність населення про прояви бандитизму і реально відчутні запобіжні заходи, які здійснюються у зв'язку з цим, з боку правоохоронних органів; організація формування у свідомості людей активної протидії бандитам, розкриття діяльності банд і покарання її учасників, можливо створювати спеціальні підрозділи, які будуть займатися тільки розслідуванням і попередженням даних

злочинів, що зумовить ефективне розслідування справ пов'язаних з бандитизмом у часових рамках тощо.

Науковий керівник : Шаранич С. С. , к. ю. н., доц.

Список використаної літератури :

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131 із змінами та доповненнями від 11.07.2014 [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Бедриківський В. В. /Кримінологічна характеристика та заходи запобігання бандитизму/ автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец.12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, Київ – 2010, с. 11 – 12
3. Голіна В. В. Кримінологія України . Навч. посіб. 2011р. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D>
4. Коментар Кримінального кодексу України. [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/uk/81-uky/1956-257.html>
5. Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально – виконавче право; – Харків, 2004. – 20 с.